

BISERIC'A SI SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana : Duminec'a.

Pretiuu abonamentulu :	Pretiuu insertiunilor :	Correspondintiele sè se adreseze Redactiunei dela „BISERIC'A SI SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriulu romanu ortodoxu din Aradu.
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	
„ „ „ „ jum. anu 2 „ 50 „		
Pentru Romani'a si strainetate pe anu 7 „ — „		
„ „ „ „ „ j. a. 3 „ 50 „		

Despre essamene.

Nu póte fi pentru noi acuma o cestiune mai momentósa, decât ceea ce privesce essamenele publice. Momentósa este cestiunea acést'a mai alesu din dóue considerante : 1) cà in timpulu mai nou s'au ivitu barbati, cari combatu necessitatea si practicabilitatea essamenelor ; 2) cà modulu de a se tiené essamenele inca nu ne póte indestulí, ar trebui mai precisatu. Se ne ocupámu pe scurtu cu aceste considerante, cá astfeliu si orientarea nóstra in privinti'a obiectulu se fia câtu se póte de clara.

I. Sunt pedagogi, cari tacséza essamenele numai de *pierdere de timpu* si *comedia fariseiésca*, prin urmare nu voiescu se atribue essamenelor nici o insemnatate pedagogica. Noi nu ne potemu mirá din destulu, cum póte cineva se traga la indoéla importantia cea mare si folosulu constatatu alu essamenelor scolastice?! Lucru pré firescu, cà celu ce nu s'a ocupatu cu scóla, n'a avutu ocaziune se guste din productele ei bune si slabe, — nici nu póte aprecia insemnatatea essamenelor precum se cade, séu cà o trage cu totulu la indoéla. Atát'a se póte inse afirmá, cà invetiatorii consciu de chiamarea lor pre câtu de grea, pe atátu de sublima, de comunu sunt partinitori zelosi ai essamenelor publice, si acést'a o facu din urmatóriele motive : a) Essamenulu este atátu pentru invetiatoriu câtu si pentru scolarii sei unu *indemnu si insuflétire* la activitate energica, la respandirea invetiaturei fericitórie. Invetiatoriulu adevératu, se va nevoi a aretá din anu in anu rezultate totu mai incantatórie, prin urmare va imbracisiá cu mai multa caldura si interesu pre elevii sei ; éra acesti'a inca se voru nisuí a satisfice in destulu dorintiei invetiatoriulu loru câtu si ambitiunei loru nobile invetiandu cu diliginti'a receruta. In lips'a essamenelor chiar si invetiatoriulu celu mai zelosu, si-perde cu timpulu interesulu viu facia de scóla,

càci i-lipsesce unu factoru principalu pentru insuflétire si indemnu la nóua activitate. b) Essamenulu este pentru invetiatoriu *diu'a darei de séma*, cand apoi are ocaziune a aretá si in fapta efectele straduintelor sale. Nu credu se essiste pentru unu invetiatoriu bravu mai buna recompensa, decâtu essamenulu, càci acolo celu pucinu nu va fi dejudecatu dupa *interesele subjective*, acolo nu ne mai spargemu capulu cu problem'a : „cine e ; ci ce e?“ In essamenu faptele decidu ; efectele judeca pre invetiatoriu, — *obiectivitatea* ese la lumin'a dilei. Si ast'a este mangaierea invetiatorulu. Numai invetiatorii cei lenesi, necalificati, nedemni de chiamarea lor, — se temu si urescu essamenele, le tacséza de „*pierdere de timpu*“ (!) ; si ne putendu scapá de ele, pentru de a-si acoperi neabilitatea lor, nu se sfiescu a preface essamenulu in „*comedia fariseiésca*.“ Si órecum? Bine. Cu septemani nainte essamenulu facu mari si ostenitióse pregatiri, deprindu séu mai bine disu dreséza pre bietii scolari pentru anumite respunsuri, promitu copiiloru câte de tóte lucruri frumóse si iritatóre voindu prin asemenea apucaturi a-i stimulá la diligintia incordata, càci câtu e anulu au dormitu somnulu lenesiulu dimpreuna cu invetiatoriulu lor ; ba sunt si de acei'a, cari demoraliséza pre scolari dandu-le anumite tese pentru respunsu. Sub astfeliu de impregiurári totu essamenulu este numai insielatiune fermecatóre, si n'are nici o valóre. Cu durere trebuie inse se constatámu, cà multi dintre invetiatori prefacu essamenulu intr'o *mintiuna* ; densii ca ipocriti voiescu a cresce generatiune de caracteru firmu ! Ne mangaia inse cuvintele lui Stoy : „Publiculu cultu de astadi pré usioru observa si dejudeca asemenea comedia fariseiésca.“ (Encyclopaedie der Pädagogik). c) Essamenele sunt unu midilocu importantu si pentru *organele scolarie*, càrora li se dà ocaziune binevenita a se convinge mai temeinicu despre

progresulu reportatu in studiile diferite, si mai cu séma despre metodulu invetiatorului. d) Essamenele atragu mai tare atentiunea parintilor asupra scólei; escita in ei unu interesu mai viu facia de causele scolastice; de unde urméza apoi: contribuirea la cercetarea mai regulata a scólei, spriginirea caldurósa a intenjiuniloru si intrprinderiloru salutarie ale invetiatorului. Si aceste motive ajungu pentru de a aretá importantia pedagogica a essamenelor publice, si astfeliu a restorná parerile contrarie, cari sunt lipsite de temei.

II. Modulu de a se tiené essamenele inca este unu lucru fórte greu, càci pretinde din partea invetiatorului intrunirea virtutiloru cardinale, cunoscentia solida a tuturor principieloru pedagogice si didactice. In privintia acést'a observámu urmátóriele:

1. Essamenulu se fia o adevrata *di de serbatóre*, bucuria asteptata cu nedumerire. Acést'a sè se vedésca atát din personalitatea invetiatorului cât si din decorarea scólei cu buchete, verdétia si cununi de flori.

2. Essamenulu se fia intr'adeveru essaminarea celoru invetiate, éra nu simpla *parada*. Invetiatorulu se puna intrebári la locu, éra copiii se respunda scurtu si bine. Aici nu potemu ca se nu reflectámu pre multi invetiatori la o datina necorecta, la o gresiéla pedagogica, si a nume: *cà nu sciu tacé candu se recere*, ci un'a intr'un'a vorbescu, esplica si atunci, cand densii ar trebui se *asculte cele esplicate*. Se intielege, cà a essaminá nu e lucru usioru, si spre acestu scopu se cere unu tactu finu. Essamenulu e munitu mai multu pentru elevi, ca acesti'a se-si arete in fapta pregatirea capetata cu ajutorulu invetiatorulu loru.

3. Studiile se incepu cu religiunea si se finescu cu cantulu. Din tóte obiectele de invetiamentu se respunda câte trei-patru, dar asiá, ca nimene dintre scolari se nu remana neesaminatu. Firesce aici in cea mai mare parte se folosescu intrebarile scurte, cari pretindu unu singuru respunsu. Cánta superare póte causá invetiatorulu unui'a dintre scolarii sei buni, daca lu-lasa chiar la esamenu neesaminatu, cand unic'a ambítiune nobila a lui e, de a aretá óspetiloru, cà densulu s'a portatu bine! Si éra si ce gresiéla mare comite invetiatorulu atunci, cand pre scolarii cei lenesi, slabi, nu-i provóca, li-ascunde neabilitatea pentru ca se nu se compromita (!) Asemenea invetiacei neprimindu pedéps'a morala, si in viitoriu voru fi incrediuti, nu voru invetiá, càci ei nu respundu; éra sermanii parinti sunt sedusi, nu li se dà ocasiune a se convinge despre sporiulu copiiloru loru. Pretindemu deci, *cà la essamenele publice se nu remana nici unu*

elevu neesaminatu. Acésta regula se referesce la ori care institutu de invetiamentu. Si acést'a asi dori, sè-se observe mai alesu la cursurile preparandiali, cu aceea adaogere, cà aici sè-se practizeze acestu postulatulu facia de tóte obiectele. Firesce, cà esecutarea acestui postulatulu pedagogicu pretinde preparativele necesarie, mai multe dile de essaminare, presentia spirituala si neoboséla din partea professoriloru respectivi, interesu viu si participare regulate din partea organeloru scolarie. — Trebuie se combatemu aici o alta datina urita, de-a tiené essamenu cu unu cursu odata din tóte studiile. Nu numai cà essamenulu nu se póte tacsá de atare, càci trebuie se decurga fara planu si in pripa; dar ce se dicemu depre sermanii elevi, cari trebuie sè-se ruineze sub greutatea deprimatóre a supraincordării! Trebuie se recunóscemu odata, cà in asemenea casuri cu totulu gresite, professorii credu, cà pentru densii sunt elevii si scol'a, éra nu ei pentru aceste; càci de altmintrelea s'ar acomodá principieloru pedagogice si didactice. Ajunge pentru unu cursu intr'o parte a dilei trei studii, éra in cealalte parte alte trei pentru altu cursu, ca astfeliu se cada pe fia care cursu unu restimpu óre care pentru repetirea studiiloru urmátórie. Astfeliu essamenulu va remané si inaintea eleviloru de o insemnatare mai mare, si nu-lu va considerá de „*pro forma*“, precum se intemplá cam de comunu. Apoi si invetiatorulu are liniscea receruta de a meditá asupra intrebárilor; partile bune séu rele ale metodulu seu sub astfeliu de impregiurári voru fi mai bine cunoscute.

4. Essaminatorulu adevratu e *invetiatorulu* insusi, carele cunósce mai de aprópe pe elevi si se scie acomodá individualitati loru. De altmintrelea si elevii sunt dedati cu limbagiulu, manierile si metodulu invetiatorulu respectivu, si asia potu cuprinde mai usioru intrebárilu puse. Essaminatorii straini aducu adesea in confusiune pre cei mai buni elevi. Intrebárilu intretiesute si-au loculu loru chiar si din partea strainiloru, dar numai din candu in candu. Pentru ca sè se póta delaturá tóte indoelile facia de respectivulu essaminatoru, (si ast'a mai cu séma in institutelu mai nalte), adeca nici publiculu se nu créda, cà invetiatorulu a impartitu tese intre anumiti scolari, dar nici elévii se nu atace dreptatea si legalitatea invetiatorulu, recomandámu presiedintelu in deosebita atentiune punctulu urmatoriu:

5. Essaminarea pe rondu séu alfabetica este fórte gresita, càci produce in cei mai multi elevi distragere si dà ansa la multe neplaceri si dubiositati. Cei dintai elevi sunt in trema, éra ceialalti se urescu, devinu neatenti séu se si incredu,

cà pana ceialalti vor responde, dinsii vor mai frundiari studiile si se vor pregati si sub durat'a essamenului. Regul'a didactica suna: „*Mai antaiu sè se puna întrebarea, apoi se fia cineva provocatu la respunsu.*“ Purcediendu astfelii dreptatea invetiatoriului nu mai pôte fi trasa la indoéla. Firesce, aici e vorb'a de institutetele mai nalte.

6. Essamenele sè se incheia éراسi cu solemnitatea pretinsa. Rugatiunile de multiamire au se incoroneze activitatea anului scolasticu. Urméza pentru institutetele mai superióre impartirea programelor.

Dr. Lazaru Petroviciu.

Discursulu

Esc. Sale parintelui Archiepiscopu si Metropolitu gr. cat. Dr. Ioan Vancea de Butés'a tînutu in cas'a magnatiloru la 13. maiu 1879 cu ocaziunea desbaterei proiectului pentru introducerea limbéi magiare ca studiu obligatu in tóte scólele poporale.

Escelentissime Dle Presiedinte! Mariti Domni Magnati! Interesulu viu, ce a produsu proiectulu acest'a in tóte pârtile, din mai multe privintie me îndémna si pre mine, cá facia de elu se desemnu pusetiunea, ce cugetu, cá potu ocupá. Voiu grai despre elu nu din doru de-a jucá rola, nu din prejudeciu, cá asiá ceva nu permite nici etatea nici positiunea mea; ci voin vorbi din doue puncte de vedere juridice, si anume: antaiu spre lamurirea si ilustrarea dereptátii si a ecuitátii, a dou'a pentru implinirea detorintiei, ce sentiescu. Dara insasi natur'a pertractárii publice inca aduce in sene, cá la obiectulu de sub discussiune se pôta grai liberu totu celu ce este chiamatu spre ace'a, ori doresce a grai pentru, ori in contr'a lui.

De-ora-ce inse rezultatulu acestui proiectu de lege acum nu-lu cunósce inca nici un'a dintre pârti, acestea nu potu grai decât despre eventualitáti. Un'a ascépta dela elu rezultatele cele mai bune, ér' cealalta lu-considera de sorgintea unoru ingrigiri preste mesura mari. Si fiindca nici un'a dintre pârti in presente nu pôte aretá rezultate, ambe stau pre aceasi basa juridica, si nici un'a nu pôte imputá nimicu celelalte.

Dupace proiectulu de lege maneca din consideratiunea insemnatátii limbéi de statu, fia-mi iertatu si mie a atinge in cuvinte putiene valórea si pretiulu limbéi in genere. Cu totii scimu, cumca celu ce-si scie representá limb'a, cá daru alu lui Dumnedieu, amesuratu valórei celei mari alu ei, in ace'a afla si posede unu tesauru, de care nici in cugetu nu este aplecatu a se desparti; si pre dreptulu, pentru-cá limb'a pentru prim'a desvoltare spiritala este unu mediu destinsu, unu nutritoriu fidelu si neintreruptu alu ei, si unu factoru principalu in tóte manifestárilé vietii publice ale fiintiei omenesci. De aci provine stim'a cátra dens'a, de aci iubirea si insufletirea pentru dens'a; de aci provine si zelosi'a ace'a frageda, cu care-si grigesece fia-cine limb'a sa si este gat'a a o aperá, de ori-câte ori se pare a o amenintiá, fia si numai umbr'a unui perichu.

Marturisescu, cá pre langa tóta stim'a si simpati'a, cu care me portu cátra limb'a statului, esprimu

numai starea reala a lucrului si adevérule, cand afirmu, cá totu ce am disu despre natur'a limbéi, s'a intemplatu si cu respectu la proiectulu de lege. Cáci si prim'a fama despre elu dede multor'a, cu destingere la noi la romani, ansa de prengrigire si li desceptá temerea jalusa. Sintómele acestea inse nu sunt acomodate spre a consolidá acea incredere imprumutata si buna intielegere, carea o dorimu din sufletu; precum este certa si fapt'a ace'a, cá fórte multi barbati de specialitate nici din punctu de vedere alu educatiunei, nici din respectulu progresului in instructiune nu afla consultu, nici din considerári metodice nu judeca de cu scopu, cá limb'a de statu sè se introduca in scólele poporali confessionali, respective nationali astfelii, cât se pretindia terenu pentru sine, si respective se formeze obiectu de invetiamentu in scóle de acelea, cari nu sunt destinate pentru invetiarea limbelor, ci *pentru procurarca celoru mai necesarie cunosciintie si cualificári pentru vietia.*

Dar nici nu se pôte supune, cá nisce prunci restrensi la pricepere, cari nici limb'a loru materna nu o cunoscu, cum se cuvine, si asiá cu invetiarea ei inca sentiescu greutate ostenitória, aru fi in stare a-si apropiá o limba loru de totu necunoscuta, precum pune in prospectu proiectulu de lege. Din parte-mi nu credu acést'a, din contra asiá tienu, cá rezultatulu acceptatu, puru si simplu *nu se va puté dobendi*; pentru-cá decumva spre invetiarea limbéi de statu se va folosi numai atát'a timpu, cât spre unulu din alte obiecte, atunci se pôte afirmá cu siguritate, cá pruncii nu voru fi in stare de a o invetiá.

Noi, cároru limb'a magiara nu ne este limb'a materna, ci o amu invetiatu, noi putemu spune, cáta ostenéla si cât timpu se recere, pentru-cá omulu se o pôta invetiá. Asiá dara pentru-cá propunerea limbéi de statu totu se aiba resultatulu, intrevine alternativ'a ace'a, cá spre invetiarea ei séu se va folosi timpu mai multu, carele se va subtrage dela celelalte obiecte de invetiamentu, si asiá acést'a se va face cu daun'a si cotirea celorlalte obiecte, — séu pentru invetiarea limbéi de statu si fara voia voru propune si unu obiectu in limb'a ace'a, cá pruncii se aiba exercitiu si cá mai usioru se pôta invetiá limb'a; acést'a inse chiar ar' justificá prengrigirile si zelosiele acelea, cari se ivescu si aréta din partea multor'a.

Inse daca luámu lucrulu practice, si cautámu la partea practica a lui, celu putienu eu nu potu intielege, *pentru ce cunósceera limbéi de statu ar' fi atát de necesaria popóreloru de álta limba, cari cea mai mare parte se ocupa cu agricultur'a, încát se trebuésca paragrafi atát de aspri pentru decretarea ei. Au pana aci nu s'au sciutu intielege locuitorii patrii de limbi diverse? séu pôte proiectulu acest'a tinde si intr' acolo, cá se ajute comunicatiunea in sinulu societátii, pentru-cá dora ace'a in decursulu celoru una mia de ani trecuti ar fi suferitu? Inse daca luámu in mana istori'a, de pre paginele ei invetiámu, cá Ungari'a nici o data n'a fost mai ferice si mai respectata de straini, de cât in dilele regiloru Ludovicu eelu mare si Mati'a, macar cá pre atunci abiá a mi'a parte din locuitori intielegeau limb'a statului, carea erá cea latina.*

De aci se potu scóte trei invetiaturi; antaiu, cá statulu pôte fi tare si vediuu, si *daca nu toti cetatiani lui i-cunósce limb'a*; — a dou'a, cá: *patri'a pôte fi fericita si popórele ei indestulite, fara ca fericirea acelei'a si indestulirea acestor'a se depinda dela cunósceera limbéi de statu*; a trei'a, cá *patriotismulu, iubirea patriei, nu este impreunata cu cunósceera limbéi de statu*; pentru-cá fia-

cine si-iubesce patri'a, cá pre mama-sa dulce, nutri-tóri'a si ingrigitóri'a sa, carea -i asigura viéti'a, ave-rea, religiunea si datinele, i-concede deprinderea ace-lor'a, si asiá ocrotesce si apera totu, ce este iubitu si pretiosu in ochii nostri, asiá-dara cine se nu o iubésca?

Dara pana aci popórele cu limbi diferite, cari sunt in comerciul unele cu altele, *nu s'au întielesu între sine? si nu va urmá acést'a totu asiá si pre viitoriú?* de ori-câte ori vor veni între impregiurári de asiá, au nu vor invetiá limb'a ace'a, limb'a statului, carea re-presenta si inaintéza interesele lorú? Da voru inve-tiá-o, si din indemnulu interesului propriu de siguru vor invetiá-o *mai bine*, decât prin astu feliu de coac-tiune, carea — se marturisimu adevérule — totde-ú'n'a este impreunata cu instrainarea si anxietate, — si de au fost timpuri, cari se fia recerutu delaturarea instrainárii si-a prengirigiloru, aceste cu destingere acum ar trebui delaturate, cá nici numele se nu li se cunósca între popórele de vitia diferita.

Éra aceea nu se póte pretinde, ma nici asceptá, cá poporulu de rendu preste totu se întieléga si vor-bésca doue limbi; lucrulu acést'a nu se póte realisé fiindu in sine imposibilu, si din caus'a ace'a numai prin ajutoriulu scóleloru poporale nu se póte inde-plini. Asia ceva se póte asceptá numai dela individi culti; éra in respectu la acesti'a s'au facutu disposi-tiunile necesarie, in puterea cáror'a limb'a statului se propune in tóte scólele mai inalte, si in cele romane, si inca — potu asigurá — cu succesu bunu.

Apoi argumentulu si motivulu acél'a, cá diferi-tele nationalitati intru interesulu lor propriu ar fi avisate a invetiá limb'a magiara, pentrucá prin inve-tiarea ei multi membri culti de-ai lor si-ar puté assi-gurá viitoriulu, deschidiendu-li-se posibilitatea de a fi considerati la implerea oficielorú, — acestu motivu si argumentatiune, cu respectu la introducerea limbei de statu in scóla poporala, *marturisescu sinceru, vo-iesce a probá pré multu, si din caus'a ace'a nu probéza nimicu*; pentrucá daca ar' stá acést'a, resultatulu ar' fi, cá se se póta sperá, cá toti acei'a cari au invetiatu limb'a de statu, potu avé prospecte sigure, cá se ca-pete aplicatiune (in vre unu oficiu). Macar cá asiá credu, cá nime nu voiesce a considerá lucrulu asiá, si a-lu deduce pana acolo. Dá, individi de acei'a, cari s'au cualificatu, si si-au castigatu si cunoscinti'a lim-bei de statu, acei'a pot avé prospecte, — *inse nume-rulu acestor'a cât de mica parte este din întregu poporulu. Aci numai aceea ar' fi de doritu, cá celu putienú acei'a se fia aplicati, cari cunoscu limb'a magiara si posedu cua-lificatiunea receruta; dar' trebuie se marturisescu, pentruca esprimu adevérule, cá si eu insu-mi am auditu multe plan-geri, cá dintre romani nu multi se impartasiescu din ast-feliu de favoru.*

Dar' se vedemu acum starea presenta a inveti-a-toriloru dela scólele poporale, si se esaminámu urmá-rile, cari proiectulu le va avé pentru acesti'a, daca va deveni lege. Pentrucá se me restingu numai la cerculu meu de activitate, cu respectu la dieces'a mea archiepiscopésca aflu, cumca între vre-o 500 de invetiatori, nu diu multu cand afirmu, cá nici $\frac{2}{3}$ párti nu întielege limb'a statului; si cu privire la proie-ctulu de lege si la timpulu, carele se prefige pentru invetiarea ei, potu dice, cá respectivii nu vor fi in stare de-a o invetiá, éra numerulu acestor'a este mare si considerabilu. In sensulu legii ce se va intemplá cu invetiatorii acesti'a? Dela rigórea legi si apli-carea ei si mai rigorósa mai cá nu se va poté asceptá

altu ceva, decât ace'a, cá invetiatorii de categori'a acést'a se fia scosi din posturile lorú. Inse care va fi sórtea lorú, ce voru face dupa ace'a; pentrucá avere din mic'a leafa anuala nu si-au potutu castigá, flendca dintr' ace'a abiá si-au traganatu viéti'a de pre o di pre alta; éra la lucru nu se voru puté aplicá, pentrucá anii teneretiloru, intru cari ar fi potutu invetiá a lucrá, i-au intorsu spre cultivarea si cuali-ficarea sa pentru carier'a invetiatorésca: ce se va alege dara dintr' acei'a, cari s'au cualificatu nutrindu-se cu acea sperare dulce, cá dupa cualificatiunea casti-gata potu asecurá atát siesi, cât si aloru sei prove-dere cuviintiósca si viitoriú siguru, daca voru fi dela-turati din posturile lorú, cine li-va restitui spelele facute? cine li-va asigurá viitoriulu?

Va luá asupra-si sarcin'a acést'a fondulu regni-colaríu pentru pensionarea invetiatoriloru? *Intr' ade-veru, dreptatea si ecuitatea ar' recere, cá asiá se se in-temple.* Din respectulu dreptáti s'ar cuveni se se intemple asiá, pentrucá acei invetiatori in fia-care anu si-au platitu competintiele anuale, cari s'au ese-cuatu delá densii de multe ori lipsindu-se si de panaa de tóte dilele, — prin ce densii si-au castigatu si dreptu spre ace'a. Éra din respectulu ecuitáti pentru ace'a, cá densii aru fi scosi din postarile lorú fara vin'a propria, — de nu cumva óre-cine le-ar' imputá de vina, cá nu sciu, ce nu au potutu invetiá. *Éra dela celu ce scurtéza pre unu nevnovatu in provederea sa, ecui-tatea cere, cá se-lu despagubésca.*

De-óra-ce inse nu se póte sperá, cá cine-va se rebonifíce invetiatoriloru tóte acestea, invetiatorii voru fi redusi la sórtea de-a nu avé panaa de tóte dilele, voru flamendi in sensulu strinsu alu cuventului, si impreuna cu familiile lorú voru inmulti *cét'a celoru lipsiti, si voru spori numerulu malcontentiloru, — care lucru (asiá credu) nu va fi nici in interesulu statului nici spre binele societáti, din contra eu me temu, cá se va intemplá chiar contra-riulu.* Óre eventualitátiile acestea luatú-s'au la tempulu seu in considerare? eu nu sciu; dara ace'a un'a o sciu si recunoscú, cá legea trebuie se fia drépta, carea cá atare de-si pedepsesce, nici cand nu duce la desperare, pentrucá atunci si consciinti'a impreuna cu legea condemna pre celu vinovatu.

Inse ce se va intemplá cu scólele poporale, ce aru remané fara invetiatori? Cá ele se sté asiá, este cu neputintia, de-óre-ce si legea inca opresce. Ce se va intemplá dara cu ele? Trebuie se se provédia cu invetiatori. Dar' cine le va provedé? Autoritátiile bi-sericesci pre langa tóta bunavointi'a nu voru fi in stare de a le provedé pre tóte cu invetiatori de acei'a, cari se poséda si recerintiele cele noue. Asiadara acést'a va trebui se o faca altu cine-va, — si cine va fi altulu acést'a? de nu insu-si statulu. Dara sta-tulu nu ar' puté se prevédia scólele poporale ale con-fessiuniloru de cât cu delaturarea legiloru patriei, anume a prescrieriloru Art. 33 si 34 din 1868, si cu nebagarea in sama a autonomiei confessiuniloru respective.

Si óre insusi statulu de unde va puté luá nu-merulu recerutu de invetiatori? Fara indoiéla, de unde-i va aflá. Si asiá se póte intemplá, cá si acum avem casuri, cá la scólele romane ale greco-catoli-ciloru se-se aplice invetiatori de acei'a, *cari nici dupa nationalitate nu sunt romani, nici dupa religiune nu sunt greco-catolici, si cari nu voru întielege limb'a poporului. Si ce voru fi atunci rezultatele instructiunei? Invetiatorii ne-întielegendu limb'a eleviloru nu-i voru puté invetiá limb'a magiara, ér elevii necunoscendu limb'a invetiatoriloru nu voru poté castigá cunoscintiele si iscusintiele acelea de cari*

cu lipsa, pentru-că densii că cetățiani se-si promoveze atât buna-starea lor propria, cât și fericirea patriei. De aci se vede, cumca asertulu, că limba (magiara) nu turbura limb'a și religiunea celorlalte confesiuni, și a celorlalte naționalități, numai în abstracto are valoare; pentru-că dacă analizăm cestiunea, aflăm, că lucrulu în praca sta almintre, și totulu depinde dela ace'a: cine și cum manipuleza limb'a?

Scim cu totii, că invetiatoriului nu este incredintiatu numai propunerea obiectelor, ci-i este incredintiatu și elevulu în totalitatea sa, adeca întielesulu lui, inim'a lui, în multe respecte și voinți'a lui, prin urmare întregu prunculu. Era despre influinți'a ce o are invetiatoriulu a supr'a eleviloru ne vomu pute convinge foarte usioru, dacă vomu urmari cu atentiune rezultatele educatiunei și preste totu ale instructiunei. Ast-feliu dara nu atât limb'a este ace'a, carea produce anxietate, ci manipularea și consecințele, ce trage dupa sene; cu destingere modalitatea aplicării este, de care se pôte omulu teme. Dela modalitatea aplicării și manipulării depinde multu, celu mai multu inse aterna dela individulu, carui s'a incredintiatu executarea. Asiă se pôte intemplá, — pre cum și pana aci avemu casuri că educatiunea și instructiunea prunciloru populari romanu greco-catolicu — pentru-că se graiescu numai despre acest'a — se fia incredintiatu în mani straine, nu dicu, că pre totu loculu, dara voru fi casuri și me temu, că ele nu voru fi numai singuratiche. Si cum se pôte asceptá, că biseric'a respectiva, capi, organele constitutive și credintiosii ei se suferu cu nepasare o anomalie că acest'a si se privesca indiferenti la periculu, carele provine de acolo a supra biserecei, în afaceri asiă sante, asiă sublim'e, asiă momentose și importante, cum este libertatea consciinței, afacerile religiosității și ale moralității — că acestea sunt strensu impreunate cu instructiunea, precum avui onóre a atinge, — dacă acelea voru fi incredintiate în mani straine; ma inca și pre terenulu sentimenteloru nationale, — pentru cari altii zeléza, pre cât numai li-ajungu puterile. Dar' dacă acestea acum le privim că intemplate relate la casuri sporadice, acusi mai tardiu în genere cine va poté garantá, că decumva proiectulu acest'a de limb'a va deveni lege, ace'a nu-si va schimbá — nu voi dice: acum, dara cu tempu. — natur'a, ce o are în tempulu de facia, și pusetiunea sa de obiectu de invetiamentu nu o va schimbá cu pusetiunea limbei de propunere și în scólele confessionali ale naționalitățiloru.

Ministrulu Trefort: „Ace'a nu stá în proiectu“.

Metropolitulu Vancea: „Legea trebuie se fia cu prevedere“. Apoi continua:

Er' atunci ce se va intemplá celu putienu cu biseric'a mea? cu biseric'a romana gr. catolica, pentru care limb'a romana este conditio sine qua non, conditiune de esistintia, pentru-că acest'a este limb'a liturgica, rituala și eclesiastica a bisericei gr. catolice. Dacă legea acest'a cu tempu se va schimbá și limb'a statului se va preserie de limb'a de propunere, ce'a ce este posibilu, atunci conditiunea de esistintia a bisericei mele — vorbim de posibilitáti — va fi periclitata, ma inca și sublim'a ei misiune în lucrare va fi impedita; și în decursulu timpuriloru pote-că și succesele de pana aci inca ar fi espuse perirei.

Eu marturisescu, straluciti Domni Magnati! cumca proiectulu acest'a de lege nu intru atât'a în sene lu-consideru de periculosu, ci mai vertos dupa aplicarea și rezultatele lui. Si dacă relate la acest'a cautu a supr'a viitoriului, nu potu se nu me implu

de anxietate, inca și pentru sórtea bisericei mele, pentru-că presentiescu, că cu tempu — nu potu de-terminá anume cand, dara cu tempu — potu intreveni impregiurări de acelea, cand, pruncii credintiosiloru nostri voru fi incredintiatu pre man'a astoru feliu de individi, ale căroru principie religiöse și morali, — de-si nu preste totu, dar' în parte — nu se voru poté impacá, se nu dicu, că ele aru poté stá în contrastu, cu principiele bisericei nóstre; acum acest'a ar fi o adeverala calamitate pentru biseric'a, carea asiă inca-si-primesce credintiosii din scóla.

Pentru ace'a cu adanca plecatiune me rogu de marit'a cas'a, se binevoiesca a lucrá într'acolo, că biseric'ele se póta conduce instructiunea și educatiunea prunciloru credintiosiloru sei ele insele în limb'a loru propria. și se o póta terminá fara ingrigiri și pedece; se-i póta cresce în virtuti crestiniesci și cetățiane, și anume în fric'a Domnului, întru iubirea deapropelui, în modestia crestinésca, de care cu destingere în dílele nóstre avemu lipsa atât de mare, în credinția neclatita cătra pré inaltulu tronu regescu, în amóre cătra dulcea nóstra patria, onóre cătra inaltulu regimu, supunere detorita legiloru; inse totu o data și în pietate fiésca cătra biseric'a maica, și în apretierea naționalității loru. Si atunci patri'a va fi fericita, fericiti voru fi și cetățianii ei; asiă este, fericite aru poté se fia și diversele naționalități sub scutul marel, puternice, gloriösei Imperatie austro-ungare, în patri'a acest'a, sub conducerea unui regimu patrioticu. Dara fericirea acest'a numai asiă pôte fi reala, numai atunci va fi duratória dacă și acele se voru impartasi dupa mesura egala din conditiunile indestulirei, carea este bas'a fericirei, — cea ce numai asiă se pôte, dacă toti într' o forma se voru folosi de drepturi și de libertatea determinata prin legi.

Pre bas'a acestor'a, mariti Domni Magnati! și din causele pre-atinsc proiectulu, ce se afla sub desbatere, asiă precum e formulatu, nu-lu potu primi de substratu pentru desbaterea speciala. „Foi'a scol.“

Érasi despre manastirea Fibisiului în Banatu.

Fiindea ne aflăm în ajunulu congresului serbescu, cand delegatiunea romana e chiamata a se pune în contielegere cu delegatiunea serba pentru despartirea ierarchica, și anume: pentru complanarea unor cestiuni neresolvite inca, precum sunt: cestiunea despre comunele amestecate, și cea a manastiriloru, sulate de ambele nóstre sínóde eparchiale din Aradu și Caransebesiu în sesiunile de estimpu într'unu modu foarte urgente, — am aflatu cu scopu și oportunu, a me folosi în publicu de unele date, ce mi-le am castigatu în privinți'a acest'a, și asiă am inceputu cu „Manastirea Fibisiului în Banatu“, ce s'a și publicatu în „Biseric'a și Scóla“ numerii 16. 17. și 18. Notezu inse, că tractatulu meu nu s'a curmatu, și că fara continuare tóta publicatiunea mea ar fi manca și defectuosa. De aceea continnu mai departe, și fiindea am disu, că Serbii numai în seclulu alu 18 dupa alungarea turciloru au descalecatu în Banatu, că se nu aparu partinitoriu în cauza, voi se aretu prin vreo câteva date, cand au venitu ei, și unde s'au asiezat în patri'a nóstra?!

Cea dantaiu colonia serbesca insocita de o multime de macedo-romani și putini greci, a venitu în patri'a nóstra pe la anulu 1389 dupa nefericit'a lupta dela Cosova, în care a caditu și Cneazulu Lazaru, și sau asiezat în insul'a Cepel, și dela aceste colonii

sunt Rácz-Keve, St.-Andreu, Macedo-romanii si serbii de prin giuru.

A dou'a colonia a venit pe la 1427, cand despotulu serbescu Georgie I. Brancoviciu, nemai sperandu a puté sustiené cetatea Belgradului in contra turciloru, o a dat in schimbu lui Sigismund, regelui Ungariei pentru câteva dominie in tier'a unгурésca, si dupa unii si in Banatu. Venindu Brancoviciu din Serbi'a la mosiile sale au adusu cu sine multime de serbi.

A trei'a colonia o a adusu comitele Banatului, romanulu Paulu Chingianu, (Kinizsi) pe la anulu 1530, care trecendu Dunarea si batandu pe turci in Serbi'a, a adusu de acolo 50,000 de serbi, cari dupa marturisirea, chiar a istoriciloru serbesci s'au asiediatu parte in Sirmiu, parte pe langa tiermuriu Dunarei, Tisei si Muresiului, in Baciú si Banatu aflandu aici pre romani.

A patr'a colonia a venit dela anii 1570—1608 sub regele Macsimilianu, sub conducerea metropolitulu Gavriilu din Bosni'a, avendu in fruntea loru de conducatori pe Vucoviciu si Beasnoviciu cu 70 de calugari si unu poporu numerosu din Serbi'a, Boca de Cataro, Albani'a si Macedoni'a. Acesti'a sau asiediatu in Croati'a si Slavoni'a, si cu ceia'alti veniti mai inainte au fundatu episcopatele din Marcia — Manastire in Croatia — Pacratiu in Slavonia, Peciú si Mohaciú in comitatulu Barani'a, si in óre care locu anumitu in comitatulu Bacica, de nu in Neoplanta?

A cincea colonia a venit din Serbi'a la 1690 sub imperatulu Leopold celu mare, sub conducerea patriarchului din Ipechu Arsenie III. Cernoviciu. cam la 36000 de familii, si sau asiezatú prin Sirmiu si Slavonia pe langa Esecu, prin Bacia si pe langa Buda si St.-Andreu in satele Pomasu, Halasu, Ciobanu si Sbegu.

Din cele premise se póte vedé, cá Serbii cu putina esceptiune nu s'au asiezatú in Banatu, ci prin Sirmiu, Slavoni'a, Croati'a, Baciú, Barani'a, pre langa Buda si fluviile Dunare si Tisa. Dar nici nu s'au putut, cáci Banatulu pana la 1716 a fost sub potestatea turciloru, cari de feliu nu puteau suferi pe Serbi, si din naintea cáror'a Serbii fugiau mandandu pamantulu, unic'a cauza pentru care ei au parasitu patri'a avitica, si s'au asiezatú in patri'a nóstra, ce nu sa intemplatú cu alte popóre crestine din Turci'a, afara de serbi. Din care cauza a urmatu apoi, cá si acei putini Serbi, cari s'au asiezatú in Banatu, mai inainte de venirea Turciloru sub Georgie I. Brancoviciu si romanulu Paulu Chingianu, dupa ocuparea Banatului prin Turci sub Ferdinandu I. si Macsimilianu alu II. au fugitu din Banatu in Ungari'a, si s'au asiezatú intre Dunare, Tisa si Muresiu, pe la Sigidinu, Ienopolea, Pancota, Siria, Aradu, Tornea, Batania, Pecica, Nadlacu, Cianadu si alte locuri.

Cumca Serbii nu s'au asiezatú, nici au fost Serbi in Banatu inainte de alungarea Turciloru prin armele imparatesci sub conducerea renumitulu generalissimu Eugeniu de Savoia, intemplata intre anii 1716—1717, se póte documentá nu numai din scriitoriulu magiaru Mateiu Belu, carele dice, cá dupa alungarea Turciloru din Banatu aflandu-se putinu poporu, imparatulu a adusu din tóte partile colonii, cari se locuésca si cultiveze pamantulu, si in scurtu timpu s'au ridicatu sate si cetati, au inaintatu agricultur'a, maestriile si artile frumóse, si Banatulu a devenitu un'a dintre esie mai

fertile provintii ale imparatiei numindu-se Romanii, pe care unгурii la venirea loru i-au aflatu aici, locuitori vechi; éra Serbii, Bulgarii, Germanii, Italianii si Francii, colonii noi. „Ferdinando I atque Maximiliano II in Hungaria regnantibus, Turca cum eos committatus, ex quibus banatus saeculo hoc est conflatus, tum vicinos sub suam potestatem traxerat. Quidquid recuperandorum illorum causa susciebatur, totum in irritum cadebat, donec Eugenius Sabaudiae dux, Caesarianum exercitum ad illum, anno 1716 adduceret et virtute incomparabilis ducis, barbarus in eas angustias reducebatur, ut victricibus armis D. Caroli VI cedere indeque signa reducere cogeretur. Receperat ergo imperator totam provinciam, sed in desertum triste propemodum conversam, coloni admodum pauci ibi relictí, vici incinerati, arces et oppida dessolata, adeoque vix umbra pristini floris observabatur. Providentissime factum est ut regionem evastatam pristinum in locum reponeret. Evocabantur eo undique homines, surgebant pagi ac oppida, curabatur res agraria, pecuaria, exquirebantur opifices atque artifices, qui, quod tellus foecunda proferebat, in meliores usus verterent. — Valachi incolunt provinciam valachi antiquissimi regionis accolae, quos Hungari sub finem Saeculi IX huc se inferentes deprehenderant, Rasciani, qui tamen ad paucitatem redacti sunt, Bulgari, Germani, Itali et Galli novi coloni“. Matheus Bel comp, Geograficum pars II. pag. 254, 257 si 259 ad annum 1792. si Grisellini pag. 156 et seq. Cuvintele „evocabantur eo undique homines“ s'au chiebatu aici ómeni din tote partile, si „Rasciani novi coloni“, si Serbii colonia noua, areta destul de evidentu cá ei n'au inpopulatu Banatulu inainte de alungarea Turciloru de aici.

Afara dicu de scriitoriulu magiaru Mathias Bel se póte documentá acést'a si din titlulu Archiepiscopiloru si Despotiloru serbesci incependu dela George I. Brancoviciu pana la celu de pe urma Iovanu Monasterli la 1691. Cáror'a nu s'au datu nici dreptu nici voia de a luá titlu de Archiepiscopu alu Banatului si a Romaniloru, ci numai, a Serbiloru, cea, ce se vede din diplom'a imparatulu Leopold celu mare din 20 august 1691, data lui Arsenie Cernoviciu, Archiepiscopulu serbescu, unde se accentuésca cá e numai alu serbiloru, dara nu si alu romaniloru si alu Banatului „Arsenio Cernovich Orientalis Ecclesiae gr. ritus Rascianorum Archiepiscopo“, adeca: lui Arsenie Cernoviciu Archiepiscopulu serbiloru de legea greco nasariténa. Asiá si despotii loru au purtatú titlu si aveau potestate numai asupra Sirmiului si Baciului, dara nu si asupra Banatului, care éra sub Turci. De almintrelea Banatulu, care se numea si „districtus Temesiensis“ au avutu comitii sei chiar si dupa venirea serbiloru, si cu putina esceptiune mai toti romani incependu dela Claudiu anulu 889 pana la celu din urma Claudiu Mercu la 1779, dela care si-trage numirea comun'a germana Merzdorf, cand apoi Banatulu s'au incorporatu la Ungari'a, totu-si serbii ne objectésca, cá in diplom'a Leopoldina din Banatu, Versietiu si Timisióra, séu dupa cum vréu ei, cá aici au fundatu imparati'a episcopate anume pentru densii, prin urmare cá Archiepiscopii si Despotii loru au fost si-ai romaniloru, si si-au estinsu puterea loru si preste Banatu.

(Va urmá.)

Diverse.

* **Santulu sinodu** alu bisericeii autocefale ortodoxe romane a fost convocat pe diu'a de 24 Maiu curentu.

* **Mesagiulu pronunsiatu de A. S. R. Domnulu Romaniei** marti la 22. maiu la deschiderea adunárilor pentru revis. Constitutiunei suna: „Domniloru senatori, domniloru deputati! Deschidendu sesiunea acestei noui legislaturi, constat, cu o adeverata multemire, linistea deplina cu care s'au facut alegerile generale. Acestu faptu, datoritu, intieptiunei poporului romanu si legalitáti stricte, care s'a pazitu in timpulu alegerilor este cu atát mai insemnatu, cu cât aceste alegeri se faceau in mijlocul preocupárilor celor mai grave si potu dice tot d'o data si celor mai legitime. In adever, in urm'a sacrificieloru ce tíer'a simpușese pentru a esi cu onóre din dificultáti aduse la ultimele evenimente si in faci'a situatiunei ce ni se creéza de congresulu de Berlin, era naturalu ca emotiunea resemntita se produca in tíera o agitatiune si o ingrigire generala, ingrigire cu atát mai mare, cu cât fie-care se intrebá care era limit'a cerintieloru ce se manifestase prin tratatulu de Berlin, care va fi limit'a concessiuniloru, ce se puteau face acestoru cerintie. Cu tóte acestea, cu neliniscea care cuprinsese spiritele, rezultatulu a doveditu odata mai mult, cá poporulu romanu, bravu si tare pe campulu de bataia, scie se fie blandu si prudentu in luptele din nauntru si se se mentie neclintitu pe terenulu legalitáti. Acelasi patriotismu aceeași intieptiune, de care a datu proba natiunea, sum sigur cá le voiu gasi si in representantii ei. Sum convinsu cá toti, fara distinctiune de partide si de opiniune, veti sci, cá in tóte imprejurarile mari a pune interesele generale mai presus de ori-ce alte consideratiuni, si nu ve veti inspirá in lucrárele dvoastre de cá de marile interese ale tíerei si de indestularea adeveratelor ei trebuintie. Domniloru senatori, domniloru deputati! Preocupatu de a pune capetu luptelor, cari de secolu insangerá peninsul'a balcanica si tulbura periodic pacea Europei, congresulu de Berlin a voitu in nou'a ordine de lucruri ce erá in Orientu, se intemeieze pacea prin suprimarea inegalitáti diferiteloru nationalitati si religiuni. Desi Romani'a era cu totul in afara din cerculu acestor lupte, totusi printr'o regretabila si persistenta confusiune, Europ'a ne-a inglobatu si de asta data in lumea orientala. Art. 7 din Constitutiune da, din nefericire, o arma contra nóstra, acelor'a cari aveau interesu se prelungésca neintielegerea si astfel paralísá actiunea nóstra contra uneltiriloru reu voitóre. Din caus'a acést'a n'am reusit inca deplin a convinge diplomati'a européna cá natiunea Romana nu a fost nici odata si nu este nici astadi animata de spiritu de intolerantia si cá din contra ea a impins adesea ospitalitatea pana la neprevedere. Cand dupa caderea Constantinoplei, crestini din Orient fugeau inaintea semilunei triumfatóre, ei gasira aici unu asilu siguru; romanii le deschisera bratiile cu caldura si fara reserva. Cand mai tardiu in sa prin tendintiele loru dominatóre, sub regimulu domniiloru fanariote, ei deveneau unu pericolu pentru tíera, unu obstacolu pentru desvoltarea ei nationala, Romani'a, amenintiata in esistentia ei, luptá neincetatu ca se scape de acestu reu, si acésta lupta seculara nu se termina de cá in 1821, prin triumfulu ideei nationale. Totu astfelu mai tardiu, cand israelitii, persecutati in alte state, au navalitu cu gramad'a la noi, acésta emigratiune a fost incuragiatu de ospitalitatea traditionala a romaniloru, de tolerantia ce gaséu aici. Cand in sa acésta emigratiune, ajutata in

parte de nepasare si nestabilitatea guverneloru de atunci, a luat mai cu séma in judetiele de peste Milcov, proportiuni mari, si se presentá cu caracterulu unei adeverate invasiuni; — cand acésta aglomeratiune puternica a unui elementu strainu apasá greu asupra desvoltarei comertiului si industriei nationale, si mai cu séma asupra populatiunilor rurale, nepregatite a luptá contra esplotareii muncii si a activitáti loru; — atunci temerile si ingrigirile s'au ridicatu firesce in sinulu natiunei si astfelu, in diferite renduri, guvernele au credintu cá potu inlaturá pericolulu prin restrictiuni legislative in rendulu caror'a, in cele din urma a fost si art. 7 din constitutiune. Dar aceste restrictiuni, fara a garantá in modu eficace interesele nóstre economice, n'au servitu de cá a espune tíer'a la cele mai nedrepte banueli de intolerantia religiósá. Facendu se dispara din aceste dispositiuni legislative aceea-ce le ar putea imprimá caracterulu unei exclusiuni religióse si punendu-le in acordu cu marele principiu, cá nimenea se nu fie inlaturatu dela folosint'a si esercitiulu unui dreptu pentru cauza de religiune, vom dá satisfacere principalei preocupári, care a dictatu art. 44 al tratatului de Berlin. Cu tóte cá independenti'a o castigasem prin propriile nóstre fortie, pentru a ne admite in sa in concertulu statelor Europei, puterile cele mari au putut cere de la noi cá se ne conformam u ideiloru generale, cari predomina in tierile civilizate. In regularea cestiuniloru de detaliu in sa, ele n'au cugetatu, ele nu puteau cugetá a ne impune solutiuni absolute, contrarie intereselor nóstre celor mai vitale. Nici camerile trecute, nici guvernulu meu nu au prejudecatu in sa nimicu resolvarea acestei cestiuni. Ea se presinta intréga deliberrariloru d-vóstre. Este o datorie imperiósá se-i dam o neintardiata solutiune. Ve apartiene d-vóstre ca prin mesurile intiepte ce veti luá, se asigurati in acelasi timpulu atát interesele nóstre din nauntru, cat si positiunea Romaniei in privirea raporturiloru internationale. Cand acésta grea cestiune va fi terminata, veti avé d-lor senatori si d-lor deputati, a ve ocupá de alte legi si reforme, nu mai putin necesare. Organizarea definitiva a Dobrogei, crearea unei banci de scomptu si de circulatiune si unei case de economii, constructiunea de intreposite si dockuri la porturile principale, reorganizarea si desvoltarea instructiunei professionale si agricole, infintierea de comitii agricole sunt atátea imbunetari de natura a chiamá inaintea de tóte atentiunea d-v. Nu trebuie in adever se uitamu ca numai prin asemenea institutiuni si reforme vom puté asigurá viitoriulu nostru, ne vom puté pune la adapostu de orice pericolu. In marea transformare a Orientului numai printr'o activitate constanta si neobosita pe tereunlu economicu si intelectualu vom puté pastrá positiunea ce ne-am creatu prin energi'a nóstra, prin bravur'a ostasiloru nostri. Sum convins d-loru senatori si d-loru deputati, cá pe acésta cale si pentru resolvarea tuturor marilor cestiuni de interesu generalu veti dá guvernulu meu totu concursulu, de care va avé trebuintia si gratia unirei si silintieloru tuturor, vom pune bazele unei noui Ere de progresu si de prosperitate, si vom intari edificiuulu nationalu. Astfel provedinti'a va binecuventá lucrárele d-vóstre, si atátea sacrificii facute de natiunea intréga, vor dá rodulu ce tíer'a astépta dela densele. In virtutea art. 95 din constitutiune, Eu declaru deschisa sesiunea estraordinara a Adunariloru Legiuitóre.“

* **Unu frizeru din Chicago** anuntia de curendu: „Regeneratoru alu parului,“ mijlocu pentru inlaturarea a ori ce pata fara peru. Se póte asteptá creșcerea pe-

rului. De odata vine la elu unu teneru omu de totu chielu. „Intr'adeveru se pôte asteptá crescerea perului intrebuintiandu medicamentulu d-vóstra?“ „De siguru domnulu meu!“ Chielulu cumpara unu flacion cu doi dolari, si cerendu permisie, si-unse capulu in pravalie cu acelu medicamentu siguru. Dupa aceea se asiedia inaintea oglindei: „Asia domnulu meu! se asteptámu acum resultatulu!“ — „Cum?“ striga vendiatorulu, „aci in pravalia mea? Nu se pôte, contractulu meu valoréza numai câteva luni inea!“ — Tablou! „Timp.“

* **Mórte prin unu condeiu de otielu.** In dilele acestea muri preotulu din Puchkirchen, langa Regensburg, si anume prin inprejurári, cari merita d'a fi date publicitatii. Preotulu adeca avea datina d'a pune toculu cu condeiu in sus pe calimaru seu. Mai deunadi se intiapá, voindu se puna o carte langa calimaru, in mana cu condeiu ruginitu, dar fórte putinu incát abia se observá intiapatur'a. Iata inea a dou'a di preotulu se bolnavi si mediculu constata otravirea sangelui. A trei'a di man'a si bratiulu i erau de totu unflate si dupa o suferintia de optu septemani si-dete sufletulu.

Post'a Redactiunei.

Dlui M. S. in S. Am primitu cele trimese, dar nu ne putem dechiará asupra publicárii mai nainte de a fi cetitu tractatul intregu.

Dlui I. D. in S. Am luat actul de cele comunicate, ne vomu orientá pe victoriu. Ve rugámu inea a grabi cu sferisitu, ca se nu fim siliti a intrerupe publicarea. Pentru intardiare ne cereimu scusele.

Dlui unu ortodoccu in S. Gramaditi preste mesura de materialu n'am pututu face intrebuintare pana acum de cele comunicate. Vom reveni inea in eured.

Dlui unu invetiatoriu in P. In semestrulu alu doilea sperámu a ne puté ocupá si de tractate din metodic'a speciala dandu incát ne va fi posibilu câte unu suplementu.

Anunciu.

Biserica gr. or. rom. din comun'a **Cuvesdi'a**, protopresbiteratulu **Lipovii**, este a se acoperi de nou cu sindila, éra turnulu cu tinichea (feru albu) precum si a se repará preste totu, comitetulu parochialu a decisu a se tiené licitatiune minuenda pentru predarea acestei reparári pe diu'a de **17|29. Iuniu** a. c. la 2 óre dupa amédiadi, cand doritorii de a luá acésta intreprindere sunt poffiti a se presentá in faci'a locului. Conditiumile ce privescu repararea acést'a se potu vedé la presiedintele comitetulu paroch. in locu.

Cuvesdi'a in **22. Maiu 1879.**

Comun'a bisericésca.

Concurse.

Pentru parochia vacanta de class'a III-a **B.-Lazuri** in protopresbiteratulu Beinsiului se escrie concursu, cu terminu de alegere pe **10. Iuniu v. a. c.** Emolumintele sunt: a) pamentu parochialu de 6 jugere; b) biru dela 90 case câte o bradie cucurudiu sfermatu; c) stolele usuete. Doritorii de a ocupá acésta parochia voru avé a-si trimite recursurile loru instruate conform stat. org. la protopresbiterulu Beinsiului pana in diu'a premergátore alegerii.

B.-Lazuri in **10. maiu 1879.**

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Vasillu Papp** protopresbiteru tractualu.

Spre ocuparea parochiei de clas'a I. din **Monosturu**, veduve prin mórtea reposatulu preotu **Alesiu Duc'a** si indiestrate cu emoluminte de o sessiune de pamentu, stol'a si birulu de 90 chible de gráu din ambele parochii, prin acést'a se scrie Concursu pana in **S. Iuliu a. c.**, pana cand recurintii sunt avisati a substerne recursurile loru adresande catra comitetulu par. din Monosturu (langa Vinga) proveidute dupa terminarea studioloru gimnasiali si teologice si cu testimoniu de calificatiune cu succesu bunu si posedu si cumoscinti'a limbei serbe, protopresbiterulu tractualu alu Timisiorii **Meletiu Dregheciu**, si pana atuncia a se presentá in vre o dumineca seu serbatóre in biserica spre documentarea desteritáti sale in cantari si tipicu. Acei individi, cari pe langa aceste calificatiuni vor fi servitu in vreo scóla publica confessionala, seu ca preoti ori diaconi in vreo parochia de clas'a inferióra, vor avé preferintia. Alegandulu parochu are in decursu de 1. anu de dile. dela diu'a mortii a reposatulu preotu a dá veduvei preotese din pamentu, biru si stola diumetate.

Timisióra in **24. Maiu 1879.**

Mei. Dregheciu m. p.
Prot. Timisiorii.

In contielegere cu comitetulu par.

Pentru statiunea invetiatorésca de a II. Clasa la scóla confessionala greco-orientala din comun'a **Mercina**, protopresbiteratulu Oravitiei, cottulu Carasiului se escrie concursu pana in **inea Iui Maiu**. Emolumentele sunt 300 fl. v. a., 2 jugere si jumetate de pamentu aratoriu, 4 orgii de lemne, din care are a se incaldi si scóla si cuartiru liberu. Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati, recursurile loru instruate cu documentele recerute, amesuratu statutulu organicu, si adresate catra comitetulu parochialu, a le trimite D. Protopresbiteru tractualu **Iacobu Popovicu** in Oravitia pana la terminulu prefiptu, pre langa aceea intru o dumineca ori serbatóre a se presentá in biserica, pentru de a-si areta desteritatea in cantári si tipicu.

Mercina in **15. aprilie 1879.**

Comitetulu parochialu in contielegere
cu D. Protopresbiterulu tractualu.

Pentru statiunea invetiatorésca de II. classa la scóla confessionala din **Broseni**, protopresbiteratulu Oravitiei, comitatulu Carasiului se escrie concursu pana in **10. Iuniu a. c.** Emolumentele sunt: salariu anualu 250 fl., pentru cortelu 50 fl., pentru conferentie 10 fl., pentru lemne, din care are se incaldi si scóla. 60 fl., pentru scripturistica 8 fl., preste totu 378 fl. v. a. Doritorii de a ocupá acestu postu au de a-si adresa recursele loru conform statutulu organicu, cu atestatele necesarie comitetulu parochialu, si ale trimite D. Protopresbiteru tractualu **Iacobu Popovicu** in Oravitia pana la terminulu prefiptu.

Broseni, in **5. Maiu 1879.**

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. Protopop. tractualu.

IOANU BELESIU

advocatu in legile comune si cambiali in Aradu.

si-a stramutatu

cancelari'a advocatuala

in strad'a crucei Nr. 28, cas'a RECK.